

Ομιλία Υπουργού
Βιομηχανίας, Ενέργειας, Τεχνολογίας
και Εμπορίου
κ. Κώστα Σημίτη

στο Συνέδριο
"Ελλάδα και Βαλκάνια: Η Επιχειρηματική Συνεργασία"
Θεσσαλονίκη 13 Φεβρουαρίου 1995

Εθνική Στρατηγική
και το Κοινό Ευρωπαϊκό Μέλλον
των Βαλκανίων

Κάτι νέο και σημαντικό συμβαίνει στα Βαλκάνια. Στο γκρίζο και μελαγχολικό οικονομικό τοπίο των αρχών της δεκαετίας του 90 οι εξελίξεις που σχετίζονται με τα Βαλκάνια, τις Ελληνικές εξαγωγές, τις βαλκανικές επιδόσεις των ελληνικών επιχειρήσεων αποτελούν ελπιδοφόρα δείγματα δυναμισμού. Όπως απέδειξαν και οι ομιλίες του σημερινού συνεδρίου, οι δυνατότητες διαβαλκανικής οικονομικής συνεργασίας και ανάπτυξης, παρά τις βελτιώσεις των τελευταίων ετών, έχουν ακόμη πολλά να αποδώσουν.

Ποιό είναι το στοιχείο που οδηγεί σε μια τέτοια διάχυτη και γενικευμένη αισιοδοξία; Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι σχέσεις της Ελλάδας με τους βόρειους γείτονές της ήταν θερμότερες σε όλη την δεκαετία του '80. Στις οικονομικές σχέσεις η Ελλάδα κατείχε θέση μάλλον προνομιούχο, απότοκο ετών προσεκτικής διπλωματίας και ανοικοδόμησης σχέσεων εμπιστοσύνης.

Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων θα μπορούσε να λεχθεί ότι μας στέρησε από αξιόπιστους συνομιλητές, ότι κατέστησε άχρηστα χρόνια προετοιμασίας, ενώ επίπωνα κατασκευασμένες γέφυρες δεν οδηγούσαν πια πουθενά. Μια κατάσταση στην οποία η Ελλάδα είχε προσαρμοστεί επιτυχώς αντικαταστάθηκε από την μια μέρα στην άλλη από ρευστότητα, αβεβαιότητα και αστάθεια. Από προνομιακοί συνομιλητές που μπορούσαν να επικαλεστούν σοβαρά γεωπολιτικά επιχειρήματα για την προτίμηση της Ελλάδας και της ελληνικής παραγωγής, οι έλληνες επιχειρηματίες και εξαγωγείς βρέθηκαν σε ίδια θέση με άλλους. Επρεπε να πείσουν τους πελάτες τους για την καταλληλότητα, την ποιότητα και την καλή τιμή των προϊόντων τους. Αντι της σιγουριάς των διακρατικών συμφωνιών και των αντισταθμιστικών οφελών, ο έλληνας εξαγωγέας βρέθηκε να περιμένει στην ουρά επί ίσοις όροις με τον Γερμανό, τον Αμερικανό και τον Ιάπωνα ομόλογό του.

Παρα ταύτα, η αλλαγή, η απώλεια των προνομίων, ο ανταγωνισμός επί ίσοις όροις χαιρετίστηκε από όλους ως ευκαιρία. Το κλείσιμο της προνομιακής γραμμής συνεννόησης με κυβερνήσεις χαρακτηρίστηκε ως άνοιγμα πραγματικής επικοινωνίας από επιχειρήσεις.

Αυτό είναι ίσως και η βάση της αισιοδοξίας για τις βαλκανικές προοπτικές: Οι οικονομικές σχέσεις στα Βαλκάνια δεν είναι πλέον σχέσεις μεταξύ *κυβερνήσεων*, δεν είναι σχέσεις *διακρατικές*. Τον ρόλο διάνοιξης σχέσεων τον παίζουν οι επιχειρήσεις. Επιχειρηματίες προηγούνται και ανοίγουν τον δρόμο για τους διπλωμάτες. Η αισιοδοξία για τα βαλκανικά έχει

την βάση της σε ένα είδος αποκέντρωσης των διεθνών σχέσεων, αποκέντρωσης της εξωτερικής πολιτικής.

Στις νέες βαλκανικές σχέσεις οι επιχειρηματικές επαφές χαράσσουν τον δρόμο τον οποίο ακολουθεί η διπλωματία. Η συνεννόηση μεταξύ γραφειοκρατών έχει δώσει την θέση της στις οικονομικές σχέσεις του επενδυτή με το περιβάλλον του. Η πτώση των ψυχολογικών τειχών αφήνει τις διαπροσωπικές σχέσεις να αναπτυχθούν απρόσκοπτα.

Η πτώση αυτή των τειχών εξηγεί σε κάποιο βαθμό αυτή την ευφορία για τις βαλκανικές προοπτικές. Η λειτουργία των κανόνων της αγοράς οδηγεί στην αποκάλυψη πλείστων όσων αναξιοποίητων ευκαιριών αμοιβαίας επικερδούς δραστηριότητας. Η αλλαγή οικονομικού συστήματος στις βαλκανικές χώρες αφαιρεί ένα παραμορφωτικό φακό που έκρυβε δυνατότητες συνεργασίας και οικονομικών σχέσεων.

Η ευφορία που δημιουργείται από την ξαφνική διάνοιξη νέων δρόμων συνεργασίας δεν είναι ελληνικό φαινόμενο. Είναι αυτή που εξηγεί την δραστηριοποίηση δυτικών εταιρειών στην Ανατολική Ευρώπη. Το ξαφνικό άνοιγμα αγορών πάντα δημιουργεί ευκαιρίες για κέρδος. Οι ανάγκες της Ανατολικής Ευρώπης για τεχνογνωσία, κεφάλαια και οργανωτικές ικανότητες δημιουργούν τις προϋποθέσεις ανταμοιβής για αυτούς που μπορούν να διαθέσουν αυτά τα σπάνια αγαθά. Η δραστηριοποίηση ελληνικών εταιρειών στα Βαλκάνια μπορεί και αυτή να χαρακτηριστεί ως τμήμα αυτής της γενικότερης τάσης "δυτικής" επέκτασης προς ανατολάς.

Αυτή η αυστηρά "οικονομίστικη" ερμηνεία του φαινομένου της ελληνικής δραστηριοποίησης στα Βαλκάνια θα ικανοποιούσε πολύ λίγους. Όλοι μας θεωρούμε ότι μια ελληνική επένδυση στην Βουλγαρία, ή στην Ρουμανία σημαίνει κάτι περισσότερο από μία εξίσου ή και περισσότερο αποδοτική επένδυση στο Καμερούν ή στην Κολομβία. Τμήμα της εξήγησης οπωσδήποτε έχει να κάνει με την ευκολία με την οποία οι επιχειρησιακές σχέσεις μεταφράζονται σε προσωπικές. Το κοινό πολιτισμικό παρελθόν εύκολα δίδει μέσα και τρόπους επικοινωνίας που οδηγούν αβίαστα στην φιλία. Εξίσου σημαντικό είναι ότι οι νοοτροπίες αποτελούν σημείο επικοινωνίας μεταξύ Ελλήνων και των άλλων Βαλκάνιων, την στιγμή που υπάρχει συχνά ένα φράγμα ακατανόησias με δυτικοευρωπαίους.

Οι ίδιοι οι επιχειρηματίες που επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους προς τα Βαλκάνια, (και είναι πολλοί στην αίθουσα αυτή την στιγμή), διαισθάνονται ότι η δραστηριότητά τους, όσο και αν

είναι αποδοτική, έχει σημασία ευρύτερη από την οικονομική. Οι ίδιοι διαισθάνονται ότι αποτελούν βασικό εργαλείο υλοποίησης μιας μακροχρόνιας εθνικής στρατηγικής. Κατάλαβαν πρώτοι από όλους και άρχισαν να εφαρμόζουν το κυρίαρχο μήνυμα των εξελίξεων: Η Ελλάδα και τα Βαλκάνια δεν έχουν μόνο κοινό παρελθόν. Έχουν πάνω από όλα κοινό μέλλον. Η εθνική στρατηγική πρέπει να είναι ταυτόχρονα βαλκανική στρατηγική.

Η αρχή αυτή αποτελεί την πρώτη επιτυχία της "ιδιωτικής" εξωτερικής πολιτικής της αγοράς. Η πολιτική τάξη, δέσμια του χρόνιου αθηνοκεντρισμού της, έρχεται ουραγός του επιχειρηματικού τομέα, και αφού η νέα εξωτερική πολιτική άρχισε να εφαρμόζεται από τους εμπνευστές της.

Αλλά ας μην αρκεστούμε σ' αυτή τη διαπίστωση. Η αρχή του κοινού μέλλοντος των Βαλκανίων, έχει ριζοσπαστικές συνέπειες σε περίπτωση συνεπούς εφαρμογής της. Οι ευκαιρίες που ανοίγει η οικονομική συνεργασία σε επίπεδο επιχειρήσεων είναι μόνο το πρώτο βήμα στην εδραίωση ενός κοινού μέλλοντος. Η αναγκαστική συμπίεση των βαλκανικών λαών, θα εμπεριέχει μακροχρόνια οφέλη πολύ σημαντικότερα από τα ευκαιριακά κέρδη μιας επιχειρηματικής συνεργασίας. Για να κερδίσουμε τα οφέλη αυτά δεν μπορεί όμως οι θέσεις μας σε μια σειρά θέματα να μείνουν αμετάβλητες.

Ορισμένα ερωτήματα φωτίζουν τα προβλήματα που πρέπει να λύσουμε: Τι σημαίνει το βαλκανικό μέλλον της Ελλάδας για τις εθνικές μας επιλογές; Τι πρέπει να αλλάξει στην εθνική μας στάση και στον προγραμματισμό για να ανταποκριθούμε στην ιστορική πρόκληση της απόκτησης βαλκανικού μέλλοντος; Τι πρέπει να κάνουμε για να φτάσουμε στο ύψος που απαιτούν οι περιστάσεις;

Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά δεν μπορεί να είναι ούτε μονοσήμαντη, ούτε στατική και αμετάβλητη. Θα προκύψει ως αποτέλεσμα της καθημερινής τριβής και εξοικείωσης με την νέα πραγματικότητα. Σε τρεις βασικούς τομείς, όμως, οι κατευθύνσεις αλλαγών που χρειάζονται είναι ήδη σαφείς:

1. Στην ανάγκη κοινών ευρωπαϊκών στόχων
2. Στην ανάγκη της αναβάθμισης και συμβατότητας υποδομών
3. Στην αλλαγή των εσωτερικών μας προτεραιοτήτων και τον ρόλο της βόρειας Ελλάδας.

Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός πρέπει να είναι ο ακρογωνιαίος λίθος των κοινών στόχων Ελλάδας-Βαλκανίων. Μόνον έτσι μπορεί τα Βαλκάνια να αποτελέσουν αυτό από το οποίο

τόσο απέχουν τώρα, δηλαδή ένα χώρο ειρήνης, ανάπτυξης και επικοινωνίας των λαών. Οι δομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η προοπτική της ισότιμης συνεργασίας των βαλκανικών κρατών πρέπει να είναι σταθερός ελληνικός στρατηγικός στόχος.

Ομως, ένταξη σε ποιά Ευρώπη; Η αναζήτηση ενός στατικού και αμετάβλητου ευρωπαϊκού προτύπου είναι μάταιη σε μια Ευρώπη που προσπαθεί μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου να ορίσει την νέα της ταυτότητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία θα συμμετέχουν οι βαλκανικοί μας γείτονες, *τώρα* διαμορφώνεται και *τώρα* συναποφασίζεται. Η Ελλάδα πρέπει να παίξει τον ρόλο της "γέφυρας" και του κρίκου των βαλκανικών κρατών στην αναζήτηση της νέας ευρωπαϊκής πορείας και της νέας ευρωπαϊκής ταυτότητας. Ο ρόλος αυτός του φερέγγυου συνομιλητή δεν είναι όμως κάτι που θα αποκτηθεί αυτονόητα. Για να γίνει αυτό χρειάζεται η διάνοιξη σταθερών και μόνιμων διαύλων επικοινωνίας και κοινού προβληματισμού, έτσι ώστε να ευρεθούν τα κοινά σημεία, να αμβλυνθούν οι τυχόν διαφορές, να επιτευχθούν οι αναγκαίοι συμβιβασμοί.

Την στιγμή κατά την οποία τα Βαλκάνια σπαράσσονται από πόλεμο και αναδύονται πλείστες όσες εθνικιστικές διαφορές, προτάσεις για την εδραίωση διαδικασίας κοινού προβληματισμού θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ουτοπιστική πολυτέλεια. Αντίθετα, όμως. Μια διαδικασία συνεννόησης μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα προς γενική μίμηση. Ήδη η διαδικασία αυτή έχει προχωρήσει σε κάποιο βαθμό με την Βουλγαρία και την Ρουμανία. Στις βάσεις που έθεσε η μέχρι σήμερα πρόοδος πρέπει να οικοδομηθούν πιο μόνιμες και αποδοτικές οδοί επικοινωνίας.

Τα βήματα πολιτικής συνεργασίας αποκτούν μονιμότητα όταν αξιοποιούν τις επιτυχίες *οικονομικών* συνεργασιών. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση οικοδομήθηκε με βάση τις προόδους στην εγκαθίδρυση των τεσσάρων οικονομικών ελευθεριών, δηλαδή της ελεύθερης και ισότιμης διακίνησης *αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων*.

Οι ελευθερίες αυτές θα αποδώσουν τους μέγιστους δυνατούς καρπούς αν υπάρχουν οι υποδομές να τις εξυπηρετήσουν. Τόσο οι Βαλκανικές χώρες όσο και η Ελλάδα θέτουν, με διαφορετικό τρόπο η καθεμία, την αναβάθμιση των υποδομών στο επίκεντρο της αναπτυξιακής τους πρότασης. Τα δίκτυα μεταφορών, τηλεπικοινωνιών ή ενέργειας αποτελούν τα πιο σημαντικά στοιχεία των υποδομών αυτών. Στην Ελλάδα το δεύτερο κοινοτικό πλαίσιο

στήριξης έχει ως κεντρικό του συστατικό την έμφαση στις υποδομές. Πολύ υψηλά κονδύλια, εθνικά και κοινοτικά διατίθενται για την αναβάθμισή τους. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η ελληνική προσπάθεια δεν είναι παρα μια ειδική περίπτωση συνολικότερου ευρωπαϊκού αναπροσανατολισμού. Κατά τις δεκαετίες του ψυχρού πολέμου οι γραμμές επικοινωνίας διέτρεχαν δύο παράλληλους, και απομονωμένους μεταξύ τους, άξονες βορρά-νότου. Το άνοιγμα των συνόρων μετά το 1989 δημιούργησε την επιτακτική ανάγκη εναλλακτικών οδεύσεων σύνδεσης. Η σκέψη της προώθησης των διευρωπαϊκών δικτύων έγκειται ακριβώς στην διαπίστωση αυτής της ανάγκης.

Σημαντικότερες για την εδραίωση της μακροχρόνιας συνεργασίας και της βαλκανικής συμπίεσης από τις φυσικές υποδομές είναι οι *άυλες υποδομές*, δηλαδή οι τρόποι λειτουργίας των αγορών, η εγκαθίδρυση κανόνων του παιχνιδιού. Στις οικονομίες της αγοράς, οι κανόνες αυτοί εξελίχθηκαν σταδιακά κατά τη διάρκεια δεκαετιών συναλλαγών και τριβής με την αγορά. Στις βαλκανικές χώρες η αλλαγή οικονομικού συστήματος δημιουργεί την ανάγκη διαμόρφωσης τέτοιων άυλων υποδομών σε χρόνους που αποτελούν ελάχιστα κλάσματα του χρόνου που απαιτήθηκε αλλού. Αυτή η πρόκληση εμπεριέχει κινδύνους αλλά και ευκαιρίες. Οι βαλκανικές χώρες μπορούν να προχωρήσουν στον θεσμικό εκσυγχρονισμό των οικονομικών τους δομών παραλείποντας ολόκληρα στάδια που πέρασαν οι οικονομίες της αγοράς, στοχεύοντας κατευθείαν στα πλέον σύγχρονα και προηγμένα σχήματα. Αυτή είναι μιά ευκαιρία στην εκμετάλλευση της οποίας μπορούμε να συνεργασθούμε με άμεσο όφελος και για μας, την προώθηση του δικού μας εκσυγχρονισμού.

Ενα παράδειγμα της δραστηριότητας δημιουργίας άυλης υποδομής αποτελούν πρωτοβουλίες της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιριών προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού των δομών της ασφαλιστικής αγοράς στις χώρες της Βαλκανικής. Η δημιουργία υποδομής στηρίζεται σε ένα τρίπτυχο δράσης που περιλαμβάνει ολοκληρωμένα και συντονισμένα προγράμματα συμβουλευτικά, τεχνικής υποστήριξης και εκπαίδευσης στελεχιακού δυναμικού. Προσπάθεια του συντονισμένου σχεδίου είναι οι χώρες αυτές να περάσουν χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς από τους οποίους έχει περάσει η ελληνική αγορά σε ένα σύγχρονο καθεστώς συμβατό με τα ισχύοντα στην Ευρώπη.

Το να αποκτηθεί μερίδιο στις υποδομές του *σήμερα*, είναι μόνο ένα τμήμα του επιθυμητού. Εξίσου αν όχι περισσότερο σημαντικό είναι η διεκδίκηση ισότιμης θέσης σε αυτά που πρόκειται να γίνουν, στις υποδομές του αύριο. Η ραγδαία πρόοδος της ψηφιακής τεχνολογίας

και επομένως τα άλματα στην παραγωγή, μεταφορά και χρήση της πληροφορίας έχουν ήδη οδηγήσει σε αυτό που λέγεται ψηφιακή επανάσταση, στην κοινωνία της πληροφορίας. Η ανταπόκριση των κρατών σε αυτές τις τεχνολογικές εξελίξεις θα είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας από τον οποίο θα εξαρτηθεί η μακροχρόνια δόμηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, ο διεθνής καταμερισμός εργασίας του 21ου αιώνα.

Η πρόοδος της Ελλάδας στην κοινωνία της πληροφορίας εξαρτάται από την ανάπτυξη δικτύων πληροφόρησης, μιας πληροφοριακής υποδομής, για την ανταλλαγή και μετάδοση πληροφοριών μεταξύ επιχειρήσεων, κρατικών φορέων αλλά και ατόμων. Η δημιουργία της πληροφοριακής υποδομής από μόνη της δεν αρκεί. Θα αναπτύξουμε στην ουσία ένα αυτοκινητόδρομο υψηλότατων προδιαγραφών, *χωρίς όμως κανένα όχημα να κυκλοφορεί πάνω του*. Η επιτυχία της κοινωνίας της πληροφορίας έγκειται στην εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής χρήσης των τεχνικών δυνατοτήτων που προσφέρει η υποδομή. Αυτό επιτυγχάνεται με την εξασφάλιση του μέγιστου δυνατού αριθμού χρηστών. Από την φύση της, επομένως, η κοινωνία της πληροφορίας έχει μια διεθνή διάσταση: Η ελληνική κοινωνία της πληροφορίας δεν μπορεί παρα να είναι ταυτόχρονα και βαλκανική. Ο συνυπολογισμός των βαλκανικών αναγκών (και δεν μπορούμε παρα να αρχίσουμε από την Βουλγαρία) θα είναι απαραίτητο στοιχείο των όποιων πρωτοβουλιών αναληφθούν από την Ελλάδα.

Τα σημεία αυτά αποδεικνύουν ότι η βαλκανική διάσταση είναι αναπόφευκτο τμήμα των ελληνικών αναπτυξιακών δυνατοτήτων, του ελληνικού μοντέλου ανάπτυξης. Για να υλοποιηθεί αυτό, όμως, απαιτείται ο τρίτος μεγάλος αναπροσανατολισμός: Η υλοποίηση του οράματος προϋποθέτει την αναβάθμιση του ρόλου και της σημασίας της Βόρειας Ελλάδας στο ελληνικό οικονομικό σύστημα. Βασικός μοχλός της αναπτυξιακής πρότασης πρέπει να είναι η οικοδόμηση μιας Εγνατίας Ανάπτυξης που να διατρέχει την Βόρεια Ελλάδα.

Η Εγνατία Ανάπτυξη θα συνίσταται στην αναδιάταξη του παραγωγικού ιστού της χώρας σε τοποθεσίες-κλειδιά, έτσι ώστε ο αθηνοκεντρισμός να μην αποτελεί πιά εμπόδιο. Ενα μικρό παράδειγμα των πρωτοβουλιών που χρειάζονται είναι και η αναδιοργάνωση του ερευνητικού και κατ' επέκταση του τεχνολογικού δυναμικού στον νοητό άξονα Ιωαννίνων-Αλεξανδρούπολης, η προώθηση μιας νοητής Τεχνολογικής Εγνατίας. Πέντε ερευνητικά κέντρα και μια σειρά κλαδικές τεχνολογικές εταιρείες θα ιδρυθούν κατά μήκος του βόρειου άξονα:

- Το Κέντρο Βιοϊατρικών Ερευνών στα Ιωάννινα
- Το Κέντρο Τεχνολογίας Στερεών Καυσίμων στην Κοζάνη
- Το Ερευνητικό Ινστιτούτο Μεταφορών και το Ερευνητικό Ινστιτούτο Πληροφορικής στην Θεσσαλονίκη
- το Κέντρο Πολιτισμικής Ερευνας και Τεχνολογίας στη Ξάνθη.

Το όραμα της Εγνατίας Ανάπτυξης δεν είναι κάτι που μπορεί να νομοθετηθεί, ούτε να βασίζεται μόνο σε πρωτοβουλίες του δημόσιου τομέα και του Κράτους. Η δραστηριοποίηση του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα στα Βαλκάνια δείχνει ότι υπάρχει το δυναμικό και ο δυναμισμός για μια εξέλιξη όπου η Βόρεια Ελλάδα θα χαράσσει την πορεία που θα ακολουθεί η υπόλοιπη Ελλάδα.

Η παρατήρηση αυτή αναδεικνύει δύο παραμέτρους εξαιρετικής σημασίας:

- Την Μακροοικονομική σταθεροποίηση. Η επίλυση του δημοσιονομικού προβλήματος και η σύγκλιση προς τους στόχους της ΟΝΕ αποτελούν συνθήκη για την υγιή οικονομική πορεία.
- Την πραγματική αποκέντρωση. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων πρέπει να είναι σύντομες και να αξιοποιούν τόσο το τοπικό ενδιαφέρον όσο και την καλύτερη γνώση τοπικών συνθηκών. Μόνο αποκεντρωμένες διαδικασίες δίνουν αυτές τις δυνατότητες.

Η επιτυχία της προσπάθειας που διέγραψα εξαρτάται από ένα πολιτισμικό στοιχείο. Παρά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού υφίσταται ακόμη ένα "σιδηρούν παραπέτασμα" στις αντιλήψεις μας, στις πρακτικές μας, στις στάσεις μας απέναντι στη βαλκανική συνεργασία. Οι υπόλοιπες βαλκανικές χώρες ανήκουν ακόμη για πολλούς σε ένα άλλο στρατόπεδο με απροσδιόριστες προθέσεις. Είναι περισσότερο πηγή κινδύνου παρά πηγή ανάπτυξης και δυνατοτήτων για μας. Τα παραδείγματα είναι πολλά στη καθημερινή μας ζωή. Το τελωνείο της Εξοχής παραμένει κλειστό παρ' όλο που οι κάτοικοι της περιοχής θέλουν να ανοίξει. Η διασύνδεση της Καβάλας με τη Βουλγαρία θα περάσει φαίνεται ακόμα από πολλά στάδια συζητήσεων. Η έκδοση θεωρήσεων για επισκέψεις στην Ελλάδα είναι μια μακρόσυρτη διαδικασία. Υπάρχει απαγόρευση εισόδου των βουλγαρικών λεωφορείων και αντίστοιχα των ελληνικών μέσω Ορμενίου και άλλα πολλά. Διότι οι υπηρεσίες του ελληνικού κράτους επισημαίνουν, ότι οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί της Βουλγαρίας αποτελούν απειλή, ότι υπάρχει ο κίνδυνος μαζικής μετανάστευσης, ότι δεν είμαστε βέβαιοι για τις προθέσεις των

βορείων γειτόνων μας, ότι είμαστε δεσμευμένοι από τις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλπ. Συνοπτικά : δεν θέλουμε, δεν μπορούμε, δεν ξεφεύγουμε από τα συνηθισμένα. Όμως αν η στάση αυτή εξακολουθήσει να κυριαρχεί οι δυνατότητες που περιέγραψα, το βαλκανικό μας μέλλον, θα αποδειχθεί μια οφθαλμαπάτη, ένας θησαυρός από κάρβουνα. Γι αυτό και πρέπει να στρατευθούμε ενάντια στις νοοτροπίες αυτές της αναμονής και της καθυστέρησης.

Πηγή έχουν ένα φαινόμενο, που έχει επισημανθεί από πολλές πλευρές, τον αθηνοκεντρισμό. Ποιοί σχεδιάζουν, με ποιά κριτήρια; Υπηρεσίες, που βρίσκονται μακριά από τα προβλήματα, άνθρωποι που δεν ζούν τις επιπτώσεις των αποφάσεων, υπάλληλοι που δεν θέλουν να μετακινηθούν είτε από παραδοσιακές συμπεριφορές, είτε από τα γραφεία τους και γι' αυτό εμμένουν στα ίδια. Όλοι αυτοί στην Αθήνα. Εκεί ζούν τους κινδύνους έντονα και το φόβο μήπως αλλάξουν τα πράγματα. Μίλησαν με τις τοπικές αρχές της Δράμας, αν πρέπει να ανοίξει το τελωνείο της Εξοχής; με τις τοπικές αρχές της Ξάνθης, αν είναι λογικό η πόλη να μην έχει κατ' ευθείαν οδική σύνδεση με τη Βουλγαρία σε 70 χλμ. απόσταση; με τους κατοίκους της Θράκης που διαμαρτύρονται ότι παρεμποδίζονται οι συναλλαγές με τη Βουλγαρία από τις πολλαπλές απαγορεύσεις ; Ο αθηνοκεντρισμός δεν είναι απόρροια της επιθυμίας των κατοίκων της Αθήνας να επικυριαρχούν, είναι απόρροια μιας συγκεντρωτικής νοοτροπίας που ενισχύθηκε από τον αυταρχισμό που επικράτησε μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Ο συγκεντρωτισμός επιτρέπει έλεγχο, άσκηση εξουσίας από ένα μικρό πυρήνα, εκμετάλλευση των δυνατοτήτων από λίγους, κατανομή των οφελμάτων σε περιορισμένο κύκλο. Για να καλυφθεί ο συγκεντρωτισμός παίρνονται κατά καιρούς ανώδυνες αποκεντρωτικές πρωτοβουλίες. Μεταφέρονται γραφεία και υπηρεσίες, στην περιφέρεια. Το σύστημα παραμένει παρ' όλα αυτά αναλλοίωτο. Γιατί καίρια θέματα που αφορούν τις δυνατότητες αποφάσεων, κατανομής πόρων, ανοίγματος αγορών, αξιοποίησης στελεχιακού δυναμικού πολύ λίγα αλλάζουν. Σ' αυτά θα πρέπει να υπάρξει παρέμβαση. Σ' αυτά τα θέματα θα πρέπει να ανοίξουν νέοι δρόμοι. Η βαλκανική συνεργασία είναι ένα ορόσημο, ένα σταυροδρόμι, όπου θα φανεί αν μπορούμε να κάνουμε πράξη τον ισχυρισμό, ότι θέλουμε να δημιουργήσουμε και άλλους πόλους ανάπτυξης εκτός από το λεκανοπέδιο της Αττικής.

Ας συνοψίσω. Οι επιχειρηματίες της Βόρειας Ελλάδας κατάλαβαν διαισθαντικά και έχουν εφαρμόσει στην πράξη μια από τις βασικότερες αλήθειες της πορείας της χώρας μας προς τον 21ο αιώνα: Το αναπόφευκτα κοινό μέλλον της Ελλάδας και των Βαλκανίων. Αυτή όμως η φαινομενικά κοινότυπη διαπίστωση έχει ριζοσπαστικές συνέπειες για την λειτουργία και προγραμματισμό της οικονομίας, της πολιτικής και της κοινωνίας που μόνο σταδιακά γίνονται

αντιληπτά. Πάνω από όλα όμως πρέπει να δεχτούμε όλοι ότι έχει αρχίσει μια διαδικασία κοινής βαλκανικής αλλά ταυτόχρονα και ευρωπαϊκής αναζήτησης. Επιδίωξη μας πρέπει να είναι να προχωρήσουμε γρήγορα και αποτελεσματικά σε νέες κατευθύνσεις, κατευθύνσεις που θα μας επιτρέψουν να ξεπεράσουμε τον εθνοκεντρισμό, τον απομονωτισμό, το συγκεντρωτισμό και τη καταθλιπτική επικυριαρχία ενός αθηναϊκού πολιτικο-οικονομικού κέντρου. Να δημιουργήσουμε τη δυναμική ώστε να είμαστε πρωταγωνιστές στα Βαλκάνια και συμμετοχοί στις ευρωπαϊκές εξελίξεις.